

Terapijski i rehabilitacijski psi

Šepčić, Sandra

Master's thesis / Diplomski rad

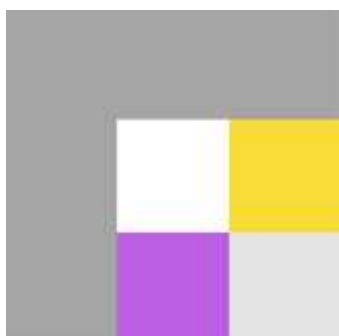
2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:141:139501>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-29**

Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Sandra Šepčić

TERAPIJSKI I REHABILITACIJSKI PSI

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2015.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

TERAPIJSKI I REHABILITACIJSKI PSI

DIPLOMSKI RAD

PREDMET: Poznavanje biljaka i životinja

MENTORICA: izv. prof. dr. sc. Irella Bogut

SUMENTOR: mr.sc. Željko Popović, prof. vš

STUDENTICA: Sandra Šepčić

MATIČNI BROJ: 2150

MODUL: C

Osijek, srpanj, 2015.

"Mi dajemo psima naše slobodno vrijeme, raspoloživo mjesto i višak ljubavi. Zauzvrat, psi nam daju sebe cijele - to je najbolja pogodba koju je čovjek ikada sklopio."

Margery Facklam

SAŽETAK

Stara poslovice kaže: „Zdravlje je najveće bogatstvo!“ Većina ljudi bi se složila jer dok čovjek ima zdravlje, ima sve. Na zdravlje utječu mnogi faktori kao što su promjene vremena, stres, nezdrava prehrana, nedostatak sna i slično. Od davnina je poznato da životinje, osim što obogaćuju život ljudi, pozitivno utječu i na zdravlje. Samo neki od učinaka životinja na ljudsko zdravlje su stabilnost krvnog tlaka, jačanje imuniteta i terapijski učinci. Velik broj istraživanja pokazuje da životinje imaju utjecaj i na mentalno i na fizičko zdravlje ljudi.

Cilj diplomskog rada je prezentirati kako psi utječu na zdravlje ljudi, kako pomažu pri terapiji i rehabilitaciju te istražiti kako možemo djecu, ali i učitelje u školama što bolje upoznati s njihovom ulogom u životu čovjeka.

Ključne riječi: terapijski psi, rehabilitacija ljudi, odgojna uloga škole

SUMMARY

The old saying goes: - “Health is the wealth!” Most people would agree that when one has health, one has everything. There are number of factors that can influence health, such as weather changes, stress, unhealthy diet, lack of sleep etc... It is known for a long time that animals, apart from enriching humans’ life, have positive influence on one’s health too. Some of the positive effects are the regulation of blood pressure, improvement of immunity and therapeutic effects. A large number of research shows that animals have positive influence on both mental and physical health.

The goal of this thesis is to present how dogs affect human health, how they can influence therapy and rehabilitation but also to explore how elementary school pupils and teachers can become more familiar with their role in a person’s life.

Keywords: therapy dogs, rehabilitation of people, educational role of the school

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ČOVJEK I ŽIVOTINJE.....	2
2.1 Važnost komunikacije sa životinjama	2
2.2 Životinje i moć iscjeljivanja	2
2.3 Pripitomljavanje životinja.....	4
2.4 Dijete i životinja	5
3. ŽIVOTINJE U TERAPIJI I REHABILITACIJI	7
3.1 Povijest	7
3.2 Vrste životinjskih terapija.....	8
3.2.1 Hipoterapija	8
3.2.2 Terapija sa psom.....	9
3.2.3 Terapija s delfinom.....	10
4. PSI.....	12
4.1 Općenito o psima	12
4.2 Briga i njega za psa.....	13
4.3 Zajedničke osobine svih pasa	15
4.4 Raznolikost pasa	16
4.4.1 Lovački psi	17
4.4.2 Goniči i tragači	17
4.4.3 Radni psi.....	17
4.4.4 Terijeri.....	17

4.4.5	Patuljaste pasmine	18
4.4.6	Ovčari	18
4.4.7	Ostali psi.....	18
4.4.8	Razne nesvrstane pasmine.....	18
4.5	Psi u službi čovjeka	18
4.5.1	Psi vodiči slijepih osoba.....	19
4.5.2	Psi za gluhe osobe	20
4.5.3	Psi za osobe s tjelesnim invaliditetom.....	20
4.5.4	Psi kao terapija	20
4.5.5	Psi za potragu i spašavanje.....	21
5.	TERAPIJSKI I REHABILITACIJSKI PSI	22
5.1	Koje pasmine i zašto?	22
5.2	Zlatni retriever	22
5.3	Labrador retriever.....	24
6.	PROGRAM SOCIJALIZACIJE PASA.....	27
7.	O TERAPIJSKIM PSIMA.....	30
8.	O REHABILITACIJSKIM PSIMA.....	31
9.	UTJECAJ NA RAZLIČITE ASPEKTE RAZVOJA.....	32
9.1	Utjecaj na fizički razvoj.....	32
9.2	Utjecaj na socijalni razvoj	32
9.3	Utjecaj na emocionalno-psihološki razvoj	32
9.4	Utjecaj na kognitivno-emocionalni razvoj i ponašanje	33

9.5	Utjecaj na duhovni razvoj.....	33
10.	TERAPIJSKI I REHABILITACIJSKI PSI U HRVATSKOJ	34
10.1	Centar za rehabilitaciju Silver	35
11.	PODRUČJE ISTRAŽIVANJA.....	37
11.1	Priprema za sat razredne zajednice.....	37
11.2	Obrazloženje aktivnosti	42
12.	ZAKLJUČAK.....	44
13.	LITERATURA.	45

1. UVOD

Prije osam godina mojoj obitelji pridružio se zlatni retriever kojeg smo nazvali Zeus. Naš prvi kućni ljubimac, srca svih nas, ali i naših prijatelja, rođaka i susjeda, osvojio je na prvi pogled. Koliko samo radosti može donijeti jedna mala životinja, ali koliko te tek toga može naučiti. Sa svakim danom provedenim sa Zeusom sve sam više i više shvaćala koliko je pametna, suosjećajna i susretljiva životinja. Na trećoj akademskoj godini došla sam u školu odraditi stručno-pedagošku praksu gdje sam upoznala slijepog dječaka s cerebralnom paralizom koji ima rehabilitacijskog psa (labrador retriever). Tada sam se zainteresirala za ovu temu te shvatila da želim da upravo terapijski i rehabilitacijski psi budu tema mog diplomskog rada.

Većina ljudi zna da postoje terapijski i rehabilitacijski psi, ali mali broj ljudi zna nešto više o tome. Koja je razlika između terapijskog i rehabilitacijskog psa, koje vrste pasa mogu postati terapijski ili rehabilitacijski psi i zašto, kako se obučavaju te na što psi djeluju kada govorimo o ljudskom zdravlju.

Budući da škole nisu samo obrazovne, nego i odgojne ustanove, važno je djecu, ali i same učitelje više informirati o ovoj temi. U današnje vrijeme sve se više govori o volontiranju u zajednici, pomaganju ljudima kojima je pomoć potrebna (bilo iz zdravstvenih ili socijalnih razloga) i humanitarnosti. Često ćemo u razredu s djecom raspravljati o ovim temama, a budući da su djeca znatiželjna i vole životinje, ova tema će im se svidjeti i imat će bezbroj pitanja.

Ovaj rad podijeljen je u deset poglavlja koja nastoje objasniti važnost i ulogu terapijskog i rehabilitacijskog psa u ljudskom životu. Govori nam o odnosu čovjeka i životinje, o tome što je terapija, a što rehabilitacija te o životinjama u terapiji i rehabilitaciji. Također, rad se bavi psima i njihovim zajedničkim osobinama, a posebno psima u službi čovjeka. Objašnjava nam koje pasmine su najbolje za terapijske i rehabilitacijske pse i zašto. U radu možemo pročitati i nešto više o programu socijalizacije pasa, različitim aspektima razvoja na koje utječu terapijski i rehabilitacijski psi te o terapijskim i rehabilitacijskim psima u našoj zemlji. I na kraju, u zadnjem poglavlju pronaći ćemo pripremu za nastavni sat kojom ćemo učenike bolje upoznati s ovom temom.

2. ČOVJEK I ŽIVOTINJE

2.1 Važnost komunikacije sa životinjama

U svojoj knjizi „Komuniciranje sa životinjama“ Margrit Coates govori nam o jedinstvenosti svake životinje te važnosti komuniciranja sa životinjama. Kao iscjeliteljica i komunikatorica koja s različitim životinjama radi već dugi niz godina, Coates nam u svojoj knjizi donosi niz nevjerojatnih priča o njenom iscjeljivanju životinja, ali i životinjskom iscjeljivanju ljudi.

„Životinje su veličanstvene. One nam pomažu odgonetnuti složenost komunikacije. I više od toga – one nas poučavaju i informiraju.“ (Coates, 2012.: 61) Važno je komunicirati sa životinjama jer nam životinje neće reći samo informacije o svom duševnom i zdravstvenom stanju, već će nas upozoriti i na ono što samog čovjeka (staratelja životinje) očekuje. Također, komunikacijom sa životinjama poboljšavamo razumijevanje samih sebe, kao i iscjeliteljskih i komunikacijskih vještina i talenata koji leže u nama.

Rad komunikatora sa životinjama uključuje dolaženje do informacija na različite načine: tumačenje životinjskih poruka na razini uma, čitanje različitih simbola i metafora te praćenje životinjskog ponašanja. Coates tvrdi da sve životinje imaju iscjeliteljske osobine te mogu dotaknuti živote mnogih ljudi. Zbog svojih izraženih instinkata te intuitivne sposobnosti šestog čula, životinje mogu pomoći ljudima na fizičkom i emocionalnom planu. Važno je da čovjek uspostavi dvosmjernu komunikaciju sa životinjom, nauči primati i odašiljati informacije i energiju te se nauči povezati sa životinjom. Isto tako, treba imati na umu da su životinje živa bića kao i ljudi te imaju misli i osjećaje, mogu osjetiti kako razmišljamo i što osjećamo. (Coates, 2012.)

2.2 Životinje i moć iscjeljivanja

U knjizi „Životinje kao učitelji i iscjelitelji“ Susan Chernak McElroy govori o svojoj ljubavi prema životinjama te o svom pozivu upoznavanja svijeta sa životinjama u ulozi učitelja, iscjelitelja ili anđela. Autorica navodi da je veliki ljubitelj životinja i da su je uvijek očaravale. Ljubav i poštovanje prema životinjama prenijeli su joj roditelji, a sjećanje na

djetinjstvo prepuno je raznih životinja. Za nju je bilo prirodno razgovarati sa životinjama, slušati ih i razmišljati o njima kao o članovima obitelji, djeci ili prijateljima.

Također, govori o životinjama kao našim istinskim prijateljima koji nas najprisnije poznaju. Prema Chernak McElroy, svaka životinja može biti učitelj ili iscjelitelj. S jedne strane imamo životinje s kojima dijelimo svakodnevnicu. Te životinje nude nam prijateljstvo, emocionalnu toplinu te priliku za učenje o životu. Ljudi su u društvu životinja mirni, opušteni, veseli, pokazuju svoje pravo lice i mogu biti onakvi kakvi jesu bez brige o osuđivanju. S druge strane, tu su životinje koje sasvim slučajno srećemo tijekom našeg života i koje nas upozoravaju na moguće nevolje i pomažu kako bismo svladali prepreke. „Dojili su nas vukovi, delfini i kitovi spašavali od utapanja u oceanu. Bilo nam je dopušteno da sigurno ušećemo u lavlju jazbinu ili zmijsku jamu, ili su nas na sigurno dovele životinje koje su se misteriozno pojavile i koje su zatim nestale bez traga. U ovo navođenje životinjskih anđela uključila bih i heroje, i one koje su dali svoja tijela za toplinu ili hranu gladnima i bosima, kao i životinje koje ljudima zamjenjuju oči, ruke i uši...“ (Chernak McElroy, 2002.: 55-56). Nevjerojatno je koliko je nesebična i velika životinjska ljubav.

Posebnu vezu sa životinjama (posebno kućnim ljubimcima) ostvaruju djeca. Životinje djeci pružaju radost, prijateljstvo, igru i zabavu, a uče ih odgovornosti, toleranciji, zrelosti i mudrosti. Djeca koja su suočena s bolešću često se povlače od svijeta u potrazi za sigurnim i iscjeljujućim mjestom. Ponekad, životinja sa svojim prisustvom može biti izvor sigurnosti i iscjeljenja djetetu bez nade. To je možda zbog toga što životinje znaju saslušati bez osuđivanja i dijeljenja savjeta i što nam u istom trenutku pružaju smireno odobravanje i ljubav.

Odnos između djece i životinja može biti toliko terapijski, da postoje posebni programi za djecu s određenim poteškoćama gdje se druže sa životinjama. Jedan od prvih nacionalnih programa te vrste su *Zeleni dimnjaci*, stambeni centar za terapiju, smješten na više od stotinu rali poljoprivrednog zemljišta u New Yorku. U bilo koje vrijeme, oko 100 djece iz gradova unutrašnjosti dijele zemljište s više od 150 životinja, uključujući životinje za druženje, stoku i divlje životinje. Dr. Samuel Ross Jr. tvrdi da su mnoga djeca došla s prošlošću zapostavljene i zlostavljane djece, mnogi su naučili biti nesposobni i nikada nisu iskusili uspjeh u školi, prolazili su tešku borbu za opstanak, kod kuće, u školi i zajednici. Na *Zelenim dimnjacima* djeca vrlo brzo nauče da nikada nije postojala životinja koja je dijete pitala za njegove ili njezine postignute uspjehe na ispitima. Takva djeca pišu pjesme i priče ili

crtaju slike kojima opisuju to dragocjeno zajedništvo. Za djecu, koja su iskusila svijet kao bolno, nesigurno mjesto, životinja može postati jedini učitelj kojemu se dijete može obratiti i vjerovati. (Chernak McElroy, 2002.)

Životinje nikada ne viču na mene. Nikada mi ne govore da činim stvari koje ne želim činiti. Ne očekuju mnogo od mene. Ne razljute se i nisu podle. Uvijek su tu, spremne za jurcanje. I uvijek otjeruju moju tugu.

Michael, 10 godina, ZELENI DIMNJACI

2.3 Pripitomljavanje životinja

Nema točnih podataka kada je pripitomljavanje životinja započelo, ali zna se da su već prvi ljudi započeli pripitomljavanje životinja. Za same životinje, pripitomljavanje znači mijenjanje njihova načina života. Često se mijenja čak i tijelo same životinje (npr. divlja svinja „preobražena“ u domaću), a osobito navike. Divlje životinje pokazale su određenu strogost prema svojim potomcima, što nam ponekad može izgledati čak i okrutno. Npr. ako pile nema perje određene boje, kokoš će ga dotući. S druge strane, domaće životinje potječu od jedne divlje vrste zahtjevne prema svom potomstvu te su domaće kokoši mnogo blaže i prihvaćaju sve svoje piliće bez obzira na boju perja, pod uvjetom da su kokoši. Kod nekih domaćih životinja je prag snošljivosti još veći i te životinje ne zanima čak ni pasmina pa će ih prihvatiti pod svoje krilo. Čovjek je pripitomio razne vrste životinja, od ljame, deve, slona do psa, mačke, papige. Najznačajniji je slučaj pripitomljavanja vuka koji je dao na stotine pasmina pasa. Glavni mehanizam za pripitomljavanje je umjetni odabir. To znači da čovjek bira primjerke koji su mu korisni, a isto tako sprječava razmnožavanje onih koji mu ne služe. S vremenom su se pojavile i željene osobine te se postupno dobivaju pasmine koje se u velikoj mjeri razlikuju od svojih divljih predaka po psihičkim i fizičkim osobinama. Domaća životinja koja zadobije slobodu u pravilu ne uspijeva preživjeti jer više nema osobine potrebne za život u prirodi. (Laća, 2002.)

2.4 Dijete i životinja

Svako dijete za djetinjstvo vežu nekakve uspomene vezene uz životinje. Većina djece se već od najranije dobi susreće sa životinjama u bajkama, basnama i pričama koje im čitaju ukućani, gledajući crtiće i slikovnice ili igrajući se igračkama u obliku plišanih životinja. Nekolicina ih ima sreću živjeti s kućnim ljubimcem, a djeca koja žive na selu imaju priliku upoznati i razne vrste domaćih, ali i divljih životinja.

Dolaskom u školu sva djeca se susreću sa životinjama te sve više razgovaraju o njima. Npr. na satima prirode i društva uče o domaćim i divljim životinjama, na satima hrvatskog jezika čitaju basne, a na satu razrednika govore o raznim ulogama životinja u zajednici ili životinjama kao kućnim ljubimcima.

„Oni su srodni izgledom i reakcijama, jedni i drugi „iznad dobroga i zla“, jedni i drugi u najvećoj mjeri očuvana prirodnost u sve više kultiviranom svijetu.“ (Visković, 2009.: 291). Svakodnevno iskustvo nam govori da su djeca u povlaštenom odnosu sličnosti i razumijevanja sa životinjama. Mnogi stručnjaci govore da je dijete bliže životinji od odraslih, da kod nje izaziva drukčije ponašanje, da će se životinja lakše družiti s djetetom i od njega podnositi ponašanja koja ne bi podnosila od odraslih.

Visković u svojoj knjizi „Kulturna zoologija“ govori o pozitivnim i negativnim stranama vezanosti djece i životinja. Dijete pomoću životinja počinje razlikovati svijet oko sebe, one u djetetu potiču maštu te moć izmišljanja i predviđanja. Životinja u djetetu stvara samopouzdanje, osjećajnost, moralnost, ustrajnost i odgovornost te potiče komunikaciju i inteligenciju. Životinje smanjuju anksioznost, usamljenost, pobuđuju osjećaj za druge, a često baš životinje djeci postaju najbolji prijatelji. S druge strane, životinje mogu biti uzrok različitih povreda i oboljenja kod djece, a djeca često nenamjerno ili namjerno, muče i povređuju životinje. Tu, dječja agresivnost prema životinji može biti zasluga roditelja koji ne znaju ili ne brinu za životinje i odnos prema njima te ne pokazuju poštovanje prema prirodi i životu. Čak je dobar dio dječjih zoofobija, ako se ne radi o prirodnim mehanizmima, uzrokovan pogrešnim odgojem i obiteljskim iskustvima.

Prisnost sa životinjama posebno je potrebna i snažna kod djece kojoj nedostaje osjećaj veze s roditeljima i drugim ljudima. Njima životinje predstavljaju privlačnost zbog elementa *ugode u dodirivanju* toplih, dlakavih ili krznenih bića pa čak i kada nisu živa, već samo plišane igračke.

Isto tako, dječju potrebu za životinjama pojačava današnja udaljenost gradske djece od prirode. Za etički usmjereni naturalistički odgoj treba shvatiti da su životinje osjetljiva i pametna bića koja imaju svoje posebne potrebe koje se mogu ostvariti u njoj primjerenom ambijentu - na slobodi, ako je divlja, i s mnogo ljudske brige, ako je domaća. Dobar roditeljski i školski odgoj djeci će ukazati na bitne činjenice. Djeci treba dati samo one životinje za koje postoje uvjeti i koje se dobro osjećaju u društvu ljudi. Također, težnju djeteta za doticaj s prirodom može se zadovoljiti i izletima u šumu, selo, parkove, farme, more kao i literaturom i filmovima koji razvijaju spoznajne interese i poštovanje prema prirodi i životu. (Visković, 2009.) Na slici 1. možemo vidjeti kako djeca već u najranijoj dobi započinju komunikaciju sa životinjama.

Slika 1. Dijete i životinja (<http://themetapicture.com/these-pictures-are-what-dreams-are-made-of/>, 3.6.2015.)

3. ŽIVOTINJE U TERAPIJI I REHABILITACIJI

Terapija i rehabilitacija sa životinjama predstavljaju novi način rada s osobama s invaliditetom. Oslanjaju se na veze između čovjeka i životinje u svrhu održavanja ili unaprjeđivanja funkcioniranja pacijenta ili pomaganja u procesu poboljšavanja kvalitete života. Poboljšanje kvalitete života provodi se u različitim ustanovama kao što su bolnice, starački domovi, i zatvori. Terapija životinjama uključuje životinje u rad s ciljem poboljšavanja socijalnog, emocionalnog i kognitivnog razvoja pacijenta. Terapija životinjama također pomaže djeci koja su zlostavljana, djeci s posebnim potrebama, osobama oboljelim od karcinoma i drugih teških oboljenja te ljudima koji se bore s posljedicama teških trauma.

3.1 Povijest

Terapija i rehabilitacije životinjama i ljudi zajedno su već dugi niz godina. Terapijski potencijal životinja, prvi put je prepoznat u kasnim 80-ima, kada je Florence Nightingale, osnivačica modernog sestriinstva, napravila znatna otkrića u vezi AAT (animal-assisted therapy ili terapije životinjama). Ona je primijetila da mali kućni ljubimci pomažu smanjiti anksioznost kod djece i odraslih koji žive u psihijatrijskim ustanovama. Nakon toga, AAT se razvijala kao tretman za anksioznost i kao način opuštanja. Tijekom ranih 1930-ih, Sigmund Freud, „otac psihoanalize“, postao je zagovornik AAT kada je počeo koristiti svog psa Jofi, tijekom psihoterapijskih seansi. Freud je vjerovao da su pacijenti imali poseban osjećaj, a psa Jofija je koristio kako bi smanjio razinu napetosti kod pacijenata. Freud je također koristio Jofija kako bi si olakšao komunikaciju s pacijentima. Otkrio je da su se mnogi bolesnici osjećali ugodno razgovarati preko Jofija. Međutim, Freudov pogled na terapijski potencijal životinja nije postao jasan do gotovo dva desetljeća nakon njegove smrti, kada je puštena serija knjiga koja uključuje prijevode njegovih pisama i časopisa. U ranim 1960-ima, Boris Levinson, ugledni dječji psihoterapeut, slučajno je otkrio da je poremećeni 9-godišnji dječak počeo komunicirati kada je Levinsonov pas, Jingles, sjedio s njima za vrijeme psihoterapije. Nastavio je promatrati slične rezultate s drugom djecom koja su imala poteškoća u komunikaciji. Na temelju cijelog iskustva, Levinson je predstavio rad na sastanku American Psychological Association, ali nije shvaćen ozbiljno sve dok Freudova iskustva s Jofi nisu izašla na vidjelo. Levinson je postao poznat kao „otac AAT“. 1989., Delta društvo, poznata

skupina za obrazovanje životinja pod današnjim imenom Pet partneri, razvila je program certificiranja kako bi se osiguralo da su životinje vješte u pružanju AAT. Preporuke organizacije za AAT i dalje će se koristiti kao terapijske intervencije, a mnogi AAT programi certificiranja su sada dostupni diljem Amerike. Nakon toga, AAT je evoluirao i postao dio usluga koje nude mnoge zdravstvene ustanove, uključujući staračke domove, rehabilitacijske centre i bolnice gdje su pokazane brojne pogodnosti i gdje je postala poštovana terapija.¹

3.2 Vrste životinjskih terapija

Ova terapija može uključivati kućne ljubimce (npr. psi, mačke, zamorci), domaće životinje (npr. konji, trbušasta svinja), i morske životinje (npr. delfine).² Postoje tri osnovne vrste terapije sa životinjama: hipoterapija, terapija s psima i terapija s delfinima.

3.2.1 Hipoterapija

Hipoterapija je strategija liječenja koja koristi konjski pokret za postizanje funkcionalnih ciljeva. Način kretanja konja i impulsi koje prenosi na jahača upotrebljavaju se kao sredstvo liječenja osoba s funkcionalnim ograničenjima, neuromotornim i senzornim disfunkcijama, intelektualnim poteškoćama, razvojnim poremećajima, tjelesnim invaliditetom, multiplom sklerozom te raznim drugim bolestima. Hipoterapija se odvija kao samostalna terapija jer sama po sebi ima terapijski učinak. Prvenstveno je usmjerena na fizioterapijske učinke te koristi konja kao sredstvo za postizanje individualnih ciljeva. Izvodi je educirani viši fizioterapeut s dodatnom edukacijom. U terapijskom jahanju sudjeluju korisnici sa širokim spektrom dijagnoza, metoda rada je razvijanje jahačkih vještina korisnika u okviru njegovih mogućnosti, a cilj je pozitivno djelovanje na tjelesni, psihički, socijalni i edukacijski dio života. Sate terapijskog jahanja izvodi instruktor koji osim znanja o jahanju ima i znanje o specifičnostima rada s osobama s invaliditetom. Sat hipoterapije možemo vidjeti na slici 2.

---

¹ <http://www.annalsoflongtermcare.com/article/animal-assisted-therapy-exploration-its-history-healing-benefits-and-how-skilled-nursing>

² <http://www.annalsoflongtermcare.com/article/animal-assisted-therapy-exploration-its-history-healing-benefits-and-how-skilled-nursing>

Slika 2. Hipoterapija (<http://konji.marjanj.org/hipoterapia/55-kaj-je-hipoterapija>, 3.6.2015.)

3.2.2 Terapija sa psom

Terapija sa psom podrazumijeva obučavanje psa za pomoć osobama s invaliditetom. Na osnovu postojeće literature može se napraviti podjela na psa vodiča, rehabilitacijskog psa i terapijskog psa. Pas vodič je pas pomagač koji osobama s oštećenjem vida olakšava kretanje u prostoru. Osim što mora znati ovladavati naredbama, pas mora samostalno pronalaziti najsigurnija i najprihvatljivija rješenja u situacijama čime će povećati samostalnost, sigurnost i brzinu kretanja slijepo osobe. Program obuke za kretanje uz psa vodiča provodi se kroz individualnu rad s korisnikom u trajanju od šest tjedana. Tada korisnik izgrađuje kontakt s psom, stječe znanja o njezi i zdravlju te uči naredbe koje je pas naučio tijekom školovanja. Slika 3. prikazuje rehabilitacijskog psa koji je školovani pas koji svakodnevno pomaže svom korisniku, tj. teško pokretnoj osobi ili osobi u invalidskim kolicima. Tijekom školovanja pas uvježbava donošenje stvari, pritiskanje (njuškom ili šapom) - spuštanje papučica na invalidskim kolicima, paljenje i gašenje svjetla, otvaranje i zatvaranje i drugo. Terapijski psi su školovani psi s pomagačkom i terapijskom namjenom. Cilj je poticanje razvojnih procesa kod djece i mladih s teškoćama u razvoju. Školovanje psa obuhvaća vježbe poslušnosti, a specifičnosti treninga definiraju se prema individualnim potrebama svakog pojedinog korisnika.

Slika 3. Terapija sa psom (<http://www.therapydoginfo.net/>, 3.6.2015.)

3.2.3 Terapija s delfinom

Terapija s delfinom temelji se na teoriji da će djeca i odrasli povećati pozornost i motivaciju za rad kao rezultat želje za interakcijom s delfinima. Dijete u terapiji s delfinom ostvaruje ciljeve vezane uz poboljšanje kognitivnog i jezičnog razvoja, razvoja fine i grube motorike te socio-emocionalnog razvoja. Terapija s delfinom se preporuča u slučajevima kada osoba pati od sindroma kroničnog umora, emocionalnog stresa, fobija i depresije. Terapijom se očekuje i poboljšanje zdravstvenog stanja kod djece s cerebralnom paralizom. Treba znati da je tijekom programa terapije učinkovitost delfina veća u multi-sistemu kojeg čine liječnik, trener, delfin i pacijent, a terapija mora uključivati psihološke pripreme pacijenta, dodatnu psihoterapiju i obiteljske terapije nakon završene terapije s delfinom. Delfin terapija traje 15 - 20 minuta dnevno u razdoblju od 7 do 10 dana.³

---

³ http://www.ilearn-project.eu/documents/bhs/TERAPIJA_SA_ZIVOTINJAMA.pdf

Slika 4. Terapija s delfinom (<http://www.islanddolphinscare.org/photo-gallery/>, 3.6.2015.)

4. PSI

Postoji mnogo priča o psima koji su spasili ljude iz različitih nesreća i pomogli u nevoljama, filmova i knjiga o nesebičnoj ljubavi i prijateljstvu prema čovjeku i fotografija kojima su zabilježeni ti prekrasni trenutci. Jednu takvu priču, prikazuje nam slika 5. koja prikazuje dječaka Finna kojeg je njegov pas Killian (labrador retriever) spasio od dadilje koja ga je zlostavljala. Pas je bio jedini svjedok psihičkog i fizičkog zlostavljanja koje je dadilja vršila nad Finnem dok su njegovi roditelji radili. Kada bi dadilja ušla u kuću, Killian bi stao između nje i Finna, režao i naizgled branio dijete od dadilje. Finnovi roditelji bili su zapanjeni Killianovim ponašanjem jer se prema svima, osim prema dadilji, ponašao toplo i prijateljski. Zahvaljujući Kilianu, roditelji su shvatili kakva je zapravo dadilja, što se događa iza njihovih leđa i spriječili da se dogodi veća tragedija. ⁴

Slika 5. Finn i njegov pas Killian (http://kdfw.images.worldnow.com/images/23425057_SA.jpg, 22.5.2015.)

4.1 Općenito o psima

„Pas, *Canis familiaris*, kralježnjak je, sisavac i zvijer, pripadnik porodice pasa (Canidae) koja obuhvaća i lisicu, čaglja, vuka te australskog dinga. Smatra se da je predak psa bila životinja slična vuku – vjerojatno mješanac između vuka i čaglja – koja je živjela prije nekoliko milijuna godina.“ (Bolha, 2014.: 10). Dakle, pas potječe od divljih životinja koje

⁴ <http://dogtime.com/dog-saves-baby-from-abusive-babysitter.html>

žive društveno u čoporima sa snažnim hijerarhijskim redom, tj. s „vođom“. Do prve pojave psa došlo je tako što je nekolicina životinja iz porodice Canidae našla hranu i sigurnost ili bila prisiljena napustiti čopor i pokoriti se čovjeku, kao novome vođi.

Pas je krajnje očovječena ili kultivirana životinja, budući da je čovjek sve njegove prirodne sposobnosti razvio i podesio u skladu sa svojim potrebama pri tome mijenjajući tijelo i ponašanje pasjih predaka. Zbog toga možemo čuti da je pas „najplemenitija i najracionalnija životinja“.

Po nagonu je socijalan i podčinjen hijerarhiji te je svestrano i silno ovisan o čovjeku koji ga uzdržava i zapovijeda. Pas ima stalnu potrebu za ljudskim društvom, teško podnosi zanemarivanje, napuštanje i promjenu gospodara. Ne napušta gospodara čak ni kada je zlostavljan, a spreman je braniti njega i njegovu imovinu do samožrtvovanja. Pas je podčinjen i vjeran samo svome gospodaru i njegovoj obitelji. Jako pati zbog gubitka gospodara te se za psa s pravom kaže da je jedina životinja koja više voli neko drugo biće nego sebe.

Prirodno je poslušan, rado prima zapovijedi (pri čemu razumije nešto od ljudskog govora), prepoznaje kad ga se doziva i glasa se odgovorima. Kaže se da pas prima najviše funkcija od svih domaćih životinja te da inteligencija psa služi čovjeku jer ga se može „instrumentalizirati“ za ogroman broj svrha – za lov, vuču, čuvanje posjeda i stada, borbu, pomoć invalidima, policijske zadatke, itd. Pas je životinja kojom čovjek nadoknađuje „osjetila i sposobnosti koja mu nedostaju“.

Psa se lako uči i dresira za različite radnje u kojima postiže visoke učinke. To je razlog ranog domesticiranja u povijesti, prije najmanje 12 000 godina, kao i postojanja više od 400 vrsta pasa s velikom diferenciranošću njihovih psihičkih i fizičkih svojstava i zadataka. (Visković, 2009.)

4.2 Briga i njega za psa

Kada se čovjek odluči na suživot sa psom, mora znati osnove skrbi o psima. Pas ne zahtjeva samo društvo i hranu, već punu brigu i njegu. Psi, kao i sve druge životinje, žele isto što i ljudi: dom, sigurnost, hranu, društvo... Međutim, velika razlika je u tome što se ljudi za sve to mogu pobrinuti sami, a psi za sve navedeno ovise o ljudima.

Sophie Collins u priručniku „Moj pas“ navodi da je psu važno mjesto za spavanje. To može biti košara za spavanje ili kavez, ovisno o veličini i karakteru psa. Mjesto za spavanje psu može postati i siguran prostor pa ga vlasnik treba urediti za psa. U blizinu može postaviti zdjelicu s vodom i nekoliko igračaka.

Kada govorimo o prehrani, važno je znati da se prehrana štenaca razlikuje od prehrane odraslih pasa. Većina smatra da su psi svežderi i da je važno naći prehranu koja odgovara vašem psu, čuva zdravlje i ne izaziva probleme. Kod odvajanja šteneta od sise, počinju se uvoditi mali obroci pomiješani s nadomjesnim mlijekom. Psići postepeno prelaze na krutu hranu, a trebali bi jesti četiri ili pet malih obroka na dan. Osnovne prehrambene potrebe uključuju bjelančevine kojih ima u mesu, jajima i nekim mliječnim proizvodima, a nužne su za štenetov rast i razvoj te su izvor energije. Ugljikohidrati su također dobar izvor energije, a ima ih u žitaricama. Masnoće, osim što opskrbljuju energijom, izvor su masnih kiselina bitnih za održavanje psećeg zdravlja. Nalazimo ih u orašastim plodovima i plavoj ribi. Za razliku od ljudi, psi sami proizvode vitamin C pa ga ne moraju dodatno uzimati. Ipak, psima treba mnogo vitamina A, D, E i K te onih iz skupine B, kao i minerala: sumpora, kalcija i magnezija. Podalje od šteneta trebamo držati čokoladu jer loše djeluje na živčani sustav pasa, grožđe i groždice jer se njima može otrovati, luk i češnjak jer mogu oštetiti krvne stanice i imunost sustav te alkohol jer su posve neotporni na njega i osjetljivi na njegovo djelovanje. Kod obraslih pasa važno je održavati dobru tjelesnu težinu. Odrasle pse možemo hraniti suhom i konzerviranom hranom te ukusnom hranom pripremljenom kod kuće. Neki vlasnici hrane svoje pse i sirovom hranom jer smatraju da je to jedina prava prirodna prehrana za pse. (Collins, 2013.) Na slici 6. možemo vidjeti djevojčicu koja hrani psa.

Slika 6. Djevojčica hrani psa (<http://czrs.hr/programi/socijalizacija/>, 30.5.2015.)

Pas zahtjeva redovito održavanje tjelesne higijene. Dlaka psa se u pravilu čisti sama. Ukoliko želite kupati psa, preporuča se kupanje jednom mjesečno. Prije kupanja ga treba dobro očetkati, provjeriti da voda nije pretopla i staviti vatu u uši, a pri kupanju paziti da voda i šampon ne dođu u oči. Ukoliko imate psa kojem stalno raste dlaka, treba ju šišati. U pravilu je to potrebno svakih šest do osam tjedana. Različite vrste dlaka zahtijevaju različitu opremu za četkanje (češalj sa širokim zupcima, češalj s gustim zupcima, dvostrana četka..), a kako bismo svog psa privikli na četkanje, preporuča se svakodnevno četkanje kroz kraće vrijeme. Teži psi potroše svoje nokte pa ih nije potrebno rezati, a lakšim psima je potrebno rezati nokte. Vrh nokta sastoji se od keratina, a ostali je dio nokta živ i treba paziti da ga se ne ošteti jer to psa boli i može doći do krvarenja. (Fogle, 2004.)

Održavanje zdravlja psa zahtjeva i odlaske veterinaru. Ukoliko je pas mlad i zdrav odlazak veterinaru može biti tek godišnja zgoda. Ukoliko je star, normalno je da dolazi do zdravstvenih teškoća te će posjeti veterinaru postati češći.

Da bi pas ostao u dobroj kondiciji potrebno mu je kretanje. Također, kretanje ublažava napetost, ulijeva mirnoću te sprječava problematična ponašanja. Ima nekih iznimaka od pravila „kretanja nikad previše“. Štenad i stare reumatične pse nije pametno izlagati napornim aktivnostima. Postoje različite vrste kretanja i organiziranih aktivnosti za pse kao što su agility, flyball – pseća aktivnost s trčanjem, skakanjem, hvatanjem, plesanje sa psom. Ne smijemo zaboraviti ni razne igre koje psi obožavaju: hrvanje i potezanje, naganjanje, igre sa štapovima i loptom, igre skrivača i lov na predmete. (Collins, 2013.)

4.3 Zajedničke osobine svih pasa

Svi psi, nezavisno o pasmini, imaju osnovne zajedničke osobine. Dakle, svi psi imaju 42 zuba, od kojih se najviše ističu očnjaci ili kljove. Na prednjim nogama nalaze se takozvane „ruke“ s pet prstiju, od kojih je prvi slabo razvijen. Stražnje noge imaju „stopala“ sa samo četiri prsta. Pandže na prstima nisu uvlačive. Psi imaju jako dobar vid, ali ne vide dobro noću poput mačaka. Sluh im je vrlo osjetljiv (čak na ultrazvukove), a njih izvanredan (čak 50 000 puta osjetljiviji od ljudskog). Psi imaju osjećaj za teritorij, iako mnogo slabiji od mačaka. Od svojih potomaka zadržali su osobinu bilježenja teritorija mokrenjem. Ta gesta je s vremenom izgubila svoje precizno značenje i danas više znači prijelaz preko teritorija nego obilježavanje njegovih granica. (Laća, 2002.)

Glavno sredstvo sporazumijevanja u psećem svijetu je njuškanje, a vlažan nos bolje hvata mirise. Mirisom se mogu privući ili potjerati drugi psi. Psi se međusobno sporazumijevaju tako da ostavljaju mirisne poruke na stablima i slično. Mirisi su, također, važni za obilježavanje teritorija jer se osjećaju nekoliko dana. Različiti mirisi govore nešto o onome tko ih je ostavio. Npr. ženke koje su spremne za parenje ostavljaju vonj koji će privlačiti moguće partnere. (Elphick i suradnici, 2001.)

4.4 Raznolikost pasa

Ne postoje čvrste granice: svaka skupina pasa kod koje je štenad slična roditeljima fizički i po ponašanju može se nazvati pasminom. Ono što mi nazivamo pasminom skupina je pasa uzgojenih kako bi se stopili u „standard pasmine“ – skup idealnih karakteristika koje su propisali kinolozi. U svijetu je priznato više od 400 pasmina, a gotovo polovina svih pasa s rodovnicom pripada jednoj od 20 najpopularnijih pasmina, a 50 najčešćih pasmina obuhvaća više od 90 posto svih pasa s rodovnicom. (Fogle, 2004.)

Psi su se također tradicionalno razvrstavali prema poslu koji su obavljali, a ocjenjivali su se prema tome koliko dobro su ga obavljali. Postoji nekoliko skupina pasa kao što možemo vidjeti na slici 7., a to su: lovački psi, goniči i tragači, radni psi, terijeri, patuljaste pasmine, ovčari, ostali psi i razne nerazvrstane vrste. (Collins, 2013.)

Slika 7. Raznolikost pasa (<http://4.bp.blogspot.com/-CGMBSohvoT0/T7ZReEf846I/AAAAAAAAABrs/w8vmLip3gMA/s1600/breeds%2Bof%2Bdogs%2B5.jpg>, 22.5.2015.)

4.4.1 Lovački psi

U skupinu lovačkih pasa ubrajaju se retrieveri, španijeli, pointeri i seteri. Ti su psi izvorno bili uzgojeni za istjerivanje i donošenje divljači iz vode i s tla. Psi u toj skupini omiljeni su izbor za kućnog ljubimca, a većini treba mnogo kretanja kako bi ostali u kondiciji. Oni su odlični kućni ljubimci ukoliko imaju aktivne vlasnike koji imaju vremena za odgoj i šetnju.

4.4.2 Goniči i tragači

Nadalje, goniče i tragače dijelimo na dvije široke kategorije: goniče i tragače po krvi. Goniči (npr. afganistanski hrt i barzoi) su razvijeni kako bi progonili i hvatali divljač. Potrebna im je redovita tjelovježba, a pod uvjetom da imaju prilike trčati nesputano, kod kuće će u pravilu biti mirni. Obično ih se ne može odučiti od gonjenja manjih životinja. Tragači su uzgojeni da love slijedeći trag. Omiljene pasmine među tragačima su baset i bigl. Snažnije su građeni od goniča (obično imaju viseće uši za koje se smatra da pomažu usmjeriti miris prema nosnicama), vrlo živahni i jako izdržljivi. Odlučno će poći za mirisnim tragom pa ih valja držati na uzici svagdje gdje bi podulja potraga mogla izazvati nevolje.

4.4.3 Radni psi

Skupina radnih pasa odnosi se na cijeli spektar poslova te cijeli raspon pasmina, od rotvajlera do haskija. Većina radnih pasa pripada skupini velikih pasmina s prikladno velikim osobnostima. Imaju obilje snage i potrebu za strpljivim i ustrajnim odgojem. Mogu biti sjajni ljubimci, ali su prekrupni i presnažni za neiskusne vlasnike.

4.4.4 Terijeri

Terijeri su psi uzgojeni da budu samostalni i izdržljivi što im omogućuje da gone raznu divljač (npr. lisice i štakore). Predani su cilju i nerijetko borbeni. U tu skupinu pripadaju neki od kopača i lajavaca u psećem carstvu. Omiljeni su kućni ljubimci iako su zahtjevni za dresuru.

4.4.5 Patuljaste pasmine

Patuljaste pasmine su psi za pratnju. Kao što se može pretpostaviti, pasa u toj skupini ima od vrlo malih do posve minijaturnih. U ovu skupinu pripadaju kontinentalni patuljasti španijeli, mopsevi i čivave. Pametni su pa ih je lako odgojiti. Često su živahni, a zbog sitne građe im ne treba puno kretanja. Vole biti s vlasnikom koji je posvećen samo njima, ali su neki od njih prekrhki i preoštri da bi bili društvo maloj djeci.

4.4.6 Ovčari

Psi koje ubrajamo u skupinu ovčara, uzgajali su se radi čuvanja raznih vrsta stoke. To su vrste poput njemačkog ovčara, belgijskog dugodlakog ovčara i velškog korgija. Živahni su i pametni psi koji su ugodni kao društvo. Potrebna im je tjelesna i umna aktivnost te pravilan odgoj i socijalizacija.

4.4.7 Ostali psi

U ovu skupinu ubrajaju se razne pasmine koje imaju malo zajedničkih obilježja i svaka od tih pasmina ima različit karakter. Kod pasa iz ove skupine nemoguće je dati predodžbu o tome što očekivati. To su primjerice, pudli, šnaučeri i dalmatinski psi.

4.4.8 Razne nesvrstane pasmine

Ovi psi, iako su općeprihvaćeni kao psi s rodovnikom, nisu prošli stroge uvjete za priznavanje pasmine. Jedna takva pasmina je primjerice terijer Jacka Russella koji je na popis priznatih pasmina dospjela tek nedavno, no bez obzira na to, stekla je popularnost kao ljubimac. (Collins, 2013.)

4.5 Psi u službi čovjeka

Od davnina je poznato da psi za ljude obavljaju razne poslove: od čuvanja imanja i stada, vuče saonica do lova. U prošlom stoljeću se počelo pojavljivati sve više i više poslova za koje

su psi prikladni, kao što nam je prikazano na slici 8. to su npr. psi kao terapija ili psi vodiči slijepih osoba.

Slika 8. Psi u službi čovjeka (<http://slobodni.net/content/psi-u-slu%C5%BEbi-%C4%8Dovjeka-263/>, 3.6.2015.)

4.5.1 Psi vodiči slijepih osoba

Psi vodiči prvi su se put pojavili u Njemačkoj nakon I. svjetskog rata kada su njemački ovčari trenirani kako bi bili pomoć vojnicima na bojištu. Uskoro se ideja o „očima koje vode“ proširila, a danas njemačke ovčare sve više zamjenjuju labrador retrieveri i zlatni retrieveri. (Fogle, 2004.) Slika 9. prikazuje slijepu djevojku i njenog psa vodiča u šetnji ulicom.

Slika 9. Slijepa djevojka i pas vodič (<http://czrs.hr/>, 30.5.2015.)

4.5.2 Psi za gluhe osobe

Psi koji su prirodno radoznali i društveni obično mogu biti psi koji pomažu gluhim osobama. Do obučavanja pasa za gluhe osobe došlo je u SAD-u prije 30-ak godina. Psi koji pomažu gluhim osobama rade 24 sata na dan i odgovaraju na sve zvukove (od kucanja na vrata do plača djeteta). Većina ovih pasa su križanci, a ustanovljeno je da su najbolji za treniranje križanci radnog koker španijela. (Fogle, 2004.)

4.5.3 Psi za osobe s tjelesnim invaliditetom

Prije dvadesetak godina, u SAD-u su prvi put trenirani psi za pomoć osobama u invalidskim kolicima. Kao što možemo vidjeti na slici 10., svaki pas se trenira kako bi se prilagodio individualnim potrebama osobe kojoj pomaže. Osnovni trening uključuje hodanje uz invalidska kolica i podizanje stvari. Neki psi mogu čak i otvarati vrata, dok neki mogu paliti i gasiti svjetlo. Za ovaj zadatak najbolji su zlatni retriveri. (Fogle, 2004.)

Slika 10. Rehabilitacijski pas i osoba u invalidskim kolicima (<http://czrs.hr/>, 3.6.2015.)

4.5.4 Psi kao terapija

Dokazano je da vlasnici pasa rjeđe odlaze k liječniku, uzimaju manje lijekova i rjeđe ih muče zdravstveni problemi, za razliku od ljudi koji nemaju pse. Psi su dobri za ljude jer ne samo da nas tjeraju da se krećemo, nego utječu i na naše psihičko stanje. U Velikoj Britaniji psi za terapiju mirni su kućni ljubimci koji posjećuju ljude smještene u bolnicama, staračkim

domovima i drugim sličnim institucijama. Ljudi smješteni u ove institucije lišeni su dodira kao ljudskog osjeta stoga ovi psi igraju važnu ulogu u njihovim životima. (Fogle, 2004.)

4.5.5 Psi za potragu i spašavanje

Važne zadatke obavljaju i psi za pronalaženje preživjelih i za spašavanje. To su većinom kućni ljubimci istrenirani za ovakve zadatke. Potraga i spašavanje ozbiljna je verzija igre „Sakrij i traži“ u kojoj pas koristi svoje sposobnosti kako bi pronašao izgublenu osobu. Veliki psi, a posebno graničarski koli, koriste se profesionalno za spašavanje i potragu. (Fogle, 2004.) Slika 11. predstavlja vatrogasca i psa za spašavanje koji su članovi K-9 tima JPVP Osijek.

Slika 11. K-9 tim JPVP Osijek (<http://www.vatrogasci-osijek.hr/wp-content/gallery/vjezba-sapjane-i-istra-2015/vjezba-sapjane-i-istra-2015-11.jpg>, 30.5.2015.)

5. TERAPIJSKI I REHABILITACIJSKI PSI

5.1 Koje pasmine i zašto?

Zlatni retriever i labrador retriever dvije su pasmine koje su u svijetu, ali i u Hrvatskoj, najčešće u primjeni kao terapijski i rehabilitacijski psi. U posljednje vrijeme obučavaju se i križanci labrador retrievera i zlatnih retrievera.⁵

Fogle u svom priručniku „Pas“, narav zlatnih retrievera i labrador retrievera opisuje kao blagu, ali pouzdanu i punu dobrih reakcija. Također, kaže da su veseli, zabavni, odani pratioci te jako strpljivi i blagi s djecom i ostalim ukućanima. (Fogle, 2004.) Upravo zbog tih i drugih psihičkih, ali i fizičkih karakteristika, ove vrste najbolje su za obavljanje zadatka terapijskog i rehabilitacijskog psa. Ovi psi moraju biti stabilne naravi, sposobni učiti, razumijevati i poštivati naredbe.⁶

5.2 Zlatni retriever

Ova pasmina prvi put se pojavila u Velikoj Britaniji u drugoj polovici 19. stoljeća križanjem svijetlog dugodlakog retrievera i danas izumrlag tweed water španijela. Uzgojen je da bi donosio močvarne ptice, a kasnije se koristi i kao lovački pas, za rad u polju, a najčešće kao kućni i izložbeni pas. Danas se treniraju za pomoć slijepim i invalidnim osobama.

Ovaj pas izaziva simpatije, vrlo je blag i rijetko će ugristi. (Fogle, 2004.) Opušten je i pouzdan, miran, ali i oprezan, isto tako veseo i idealan kao društvo u kući. Nažalost, u zadnje vrijeme su se pojavili defekti u uzgoju kao što su npr. alergijski kožni problemi ili problemi s očima.

---

⁵ <http://www.suprazdravlje.hr/clanak/1067/44/dan-pasa-vodica-psi-pomagaci-terapijski-i-rehabilitacijski-psi>

⁶ <http://www.royalcanin.com.hr/stene-i-odrasli-pas/pas/psi-u-sluzbi-covjeka/terapijski-psi-i-vodici-slijepih-osoba>

Slika 12. Zlatni retriver (štene i odrastao pas)

(<https://www.pinterest.com/search/pins/?q=golden%20retriever>, 23.5.2015.)

Na slici 12. možemo vidjeti vanjski izgled zlatnog retrivera koji možemo povezati s tjelesnim obilježjima koja nam prikazuje tablica 1. Zlatni retriveri imaju široku i proporcionalnu lubanju na kojoj su tamnosmeđe oči okružene tamnim rubom te su prijateljskog pogleda. Na vrhu snažne gubice je veliki, crn nos. Uši su proporcionalne, umjerene veličine te postavljene u razini očiju. Vrat je pravilan i mišićav, a koža na njemu mlohava. Tijelo je snažno i dobro uravnoteženo. Prednji udovu su obilno čupavi, stražnje noge mišićave te prekrivene debelom kožom i gustom dlakom, dok su mačja stopala puna dlake koja raste između jastučića. Dlaka je u gornjem dijelu ravna ili valovita s gustom vodonepropusnom poddlakom, dok je rep nošen ravno ili lagano zakrivljen.

Očekivana životna dob mu je od 12 do 13 godina. Raspon težine kreće se od 27 do 36 kila, a raspon visine od 51 do 61 centimetar. (Folge, 2005.)

TJELESNA OBILJEŽJA	
Glava	Proporcionalna, široke lubanje
Oči	Tamnosmeđe, okružene tamnim rubom, simpatične, prijateljskog izraza
Uši	Postavljene u razini očiju, preklopljene
Tijelo	Dobro uravnotežen, kreće se skladno i snažno kada kaska
Dlaka	Čvrst gornji sloj može biti ravan ili valovit, a poddlaka je gusta i nepromočiva
Rep	Nošen ravno ili lagano zakrivljen

Tablica 1. Tjelesna obilježja zlatnih retrivera

5.3 Labrador retriever

Ova pasmina potječe iz Kanade, regija: St. John's u Newfoundlandu, a pojavila se u 19. stoljeću. Ondje su ga zvali „mali vodeni pas“. Kasnije je s trgovcima bakalarom došao do Engleske gdje su ga lokalni zemljoposjednici počeli koristiti kao psa za lov.

Labrador retriever jedna je od najodanijih pasmina na svijetu. Voli život u obitelji, društven je, veseo i ugodan. (Folge, 2004.) Otporan je na vodu jer je nekoć radio u uvalama s ribarima. Po temperamentu je vrlo jogunast, a neki pate od nasljednih kataraki, artritisa kukova i laktova.

Slika 13. Labrador retriever (štene i odrastao pas)

(<https://www.pinterest.com/search/pins/?q=labrador%20retriever>, 23.5.2015.)

Slika 13. pokazuje vanjski izgled labrador retrievera, dok iz tablice 2. možemo iščitati tjelesna obilježja pasmine. Labrador retriever ima široku glavu na kojoj je naglašen stop tako da lubanja nije u ravnoj liniji s nosom. Čeljusti su snažne, srednje dužine i pri radu se vješto koriste. Oči su boje lješnjaka i srednje veličine te tako odražavaju blagost temperamenta. Uši su nisko postavljene i padaju prema glavi. Labrador retriever je snažne građe i ima dubok prsni koš. Prednje noge su primjereno koščate i ravne od ramena do tla, dok su stopala zaobljena i nabijena. Gornja dlaka na tijelu je kratka, gusta i poprilično tvrda. Može biti žute, srednje – smeđe ili crne boje. Rep je srednje dužine, vrlo debeo u dnu i postupno se sužava prema vrhu. Odrastao je gustom dlakom i nema čuperaka.

Očekivana životna dob je od 12 do 13 godina. Raspon težine kreće se od 25 do 34 kile, a raspon visine od 54 do 57 centimetara. (Folge, 2005.)

TJELESNA OBILJEŽJA	
Glava	Široka lubanja, sa snažnim vilicama, nos je velik, a nosnice dobro razvijene
Oči	Srednje veličine, smeđe ili boje lješnjaka
Uši	Nisko postavljene, padaju prema glavi
Tijelo	Skladnih proporcija, snažne građe, sa snažnim, dubokim prsnim košem
Dlaka	Kratka i gusta gornja dlaka, prilično tvrda, poddlaka je meka i nepromočiva
Rep	Pokriven gustom dlakom, bez perjanice

Tablica 2. Tjelesna obilježja labrador retrievera

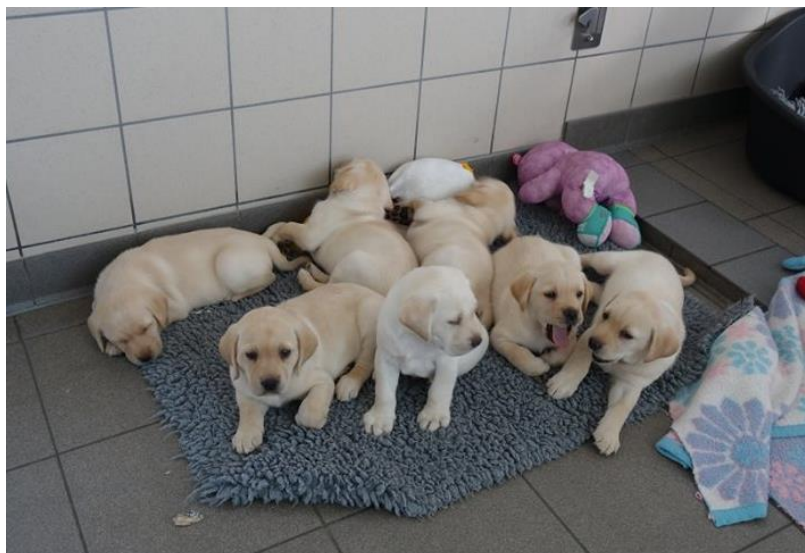
6. PROGRAM SOCIJALIZACIJE PASA

Prije samog programa socijalizacije pasa, provodi se program uzgoja koji je baziran na već navedenim pasminama zlatnog retrievera i labrador retrievera te štenadi dobivenom križanjem tih dviju pasmina. Cilj samog uzgoja je stvaranje što boljih mentalnih i radnih sposobnosti pasa, ali i isključivanje nepoželjnih nasljednih osobina i zdravstvenih problema koji utječu na radne sposobnosti pasa.

Program socijalizacije započinje odabirom šteneta (u dobi od 6 - 8 tjedana) i testiranjem njegovih nasljednih predispozicija.⁷ „Razdoblje od 3. do 16. tjedna starosti najvažnije je za stvaranje karaktera šteneta i upravo je zbog toga neophodno da se u to doba, njegovom odgoju i socijalizaciji (privikavanju na sve nove stvari i osobe iz njegove okoline) posveti maksimalna pažnja.“ (Bolha, 2014.: 115) Koncept čopora s vođom koji je najjači i najinteligentniji štene razumije već pri početku socijalizacije jer je to naučilo od majke koja je vođa svojeg čopora. Osnovna stvar koju treba zapamtiti je da nikada nemate razlog da udarite štene/ psa što god on napravio. Grubo podizanje sa tla i gruba intonacija riječi bi trebale biti dovoljne. Također, važno je da štenetu ne uskraćujete svoju blizinu i toplinu ljudskog dodira. Slika 14. prikazuje štence koji su spremni za početak procesa socijalizacije.

---

⁷ <http://czrs.hr/programi/socijalizacija/>

Slika 14. Štenci (<http://czrs.hr/studijsko-putovanje-u-englesku-2015/>, 3.6.2015.)

Socijalizacija označava navikavanje i upoznavanje šteneta na blag i ugodan način s novim stvarima, ljudima, mirisima, mjestima itd. (Bolha, 2014.) Također, označava i odrastanje šteneta u zrelu jedinku s izgrađenom osobnošću priviknutu na sve životne okolnosti i sredine u kojima bi se budući korisnik psa pomagača mogao naći.

Štene koje je odabrano za program socijalizacije svoju prvu godinu provodi u volonterskoj obitelji gdje se navikava na sve situacije i okolnosti u kojima čovjek živi te usvaja osnovna pravila ponašanja i poslušnosti. Centar za rehabilitaciju u Hrvatskoj, Silver, tijekom socijalizacije pruža stručnu pomoć i podmiruje sve troškove prehrane, opreme i liječenja psa. Centar se brine za volonterske obitelji i štence smještene u obitelji od 2 mjeseca do 16-18 mjeseci starosti, tj. dok ne uđu u program školovanja.

Nakon završetka programa socijalizacije uzgojni psi ostaju smješteni u volonterske obitelji. Ženke ostaju u programu do 8 godina starosti ili četvrtog štenjenja i nakon toga se umirovljuju. Kada pas iz volonterske obitelji ode dalje na školovanje njihovo druženje nastavlja se vikendom. Školovanje, neovisno o programu, traje osam mjeseci.

Program školovanja terapijskog psa uključuje procjenu kandidata na temelju koje se odabire pas koji će po temperamentnim i radnim karakteristikama odgovarati korisniku. Roditelji djece s teškoćama moraju proći obuku za rad s terapijskim psom. Obuka se provodi kroz individualni rad u trajanju od 4 tjedna u centru za rehabilitaciju i mjestu življenja korisnika kada se u rad uključuje i korisnik, tj. dijete.

Program školovanja rehabilitacijskog psa također uključuje procjenu kandidata na temelju koje se odabire odgovarajući pas. Provodi se osposobljavanje tima korisnik-rehabilitacijski pas kroz individualni rad u trajanju od 7 tjedana u centru za rehabilitaciju i mjestu življenja korisnika.⁸

Postoje brojna pitanja koja se provlače kada je riječ o socijalizaciji. Mnogi ljudi koji imaju dijete s teškoćama u razvoju željeli bi biti socijalizator i nakon socijalizacije zadržati psa kao terapijskog. Međutim, to nije moguće jer pas mora proći određeni trening da bi postao terapijski pas. Rizično je i iz razloga jer se nikad ne zna hoće li pas proći testiranje da bi išao u program školovanja, a za to treba imati i određene predispozicije. Da biste došli na listu čekanja za psa pomagača potrebno je poslati svu potrebnu dokumentaciju u centar za rehabilitaciju, a na listi čekanja ste od dana kada centar zaprimi vašu dokumentaciju. U programu dodjele terapijskog psa lista čekanja za procjenu je oko dvije godine. Dolazak na red ovisi o rednom broju na tablici liste, ali i o broju pasa koji su trenutno u treningu. Nakon procjene (ako korisnik udovoljava uključivanju u program), potrebno je odabrati psa koji odgovara potrebama i karakteru korisnika što je još jedan razlog zbog kojeg je teško reći u kojem će trenutku korisniku pas biti dodijeljen. Lista čekanja za procjenu u programu dodjele rehabilitacijskog psa je oko pola godine, a o dolasku na red također ovisi broj pasa koji su trenutno u treningu. Ukoliko korisnik udovoljava uključivanju u program, odabire se pas (ako ga nema, treba čekati da se „pojavi“) koji odgovara korisniku.⁹

---

⁸ <http://czrs.hr/programi/socijalizacija/>

⁹ <http://czrs.hr/centar-za-rehabilitaciju-silver/pitanja-i-odgovori/>

7. O TERAPIJSKIM PSIMA

Terapijski psi su školovani psi s terapijskom namjenom. Cilj im je poticanje razvojnih procesa osoba s teškoćama u razvoju. Po završetku školovanja pas ima dvije uloge: pas pomagač ili pas motivator. Pas pomagač pomaže djetetu s teškoćama u razvoju pri različitim radnjama kao što su kretanje, dodavanje predmeta, pomoć u svakodnevnim zadacima i drugo, ovisno o individualnim potrebama djeteta. Pas motivator motivira u svakodnevnim aktivnostima i terapijskim procesima u koje je dijete uključeno.

Terapijski psi dodjeljuju se obitelji koja ima dijete s teškoćama u razvoju. Važno je da jedan od roditelja ili skrbnika prođe obuku i postane voditelj psa te vodi svakodnevnu interakciju djeteta sa terapijskim psom. Također, dodjeljuje se i u škole i druge ustanove gdje ima stručni voditelj (koji je prošao obuku) koji radi individualno ili u skupinama djece s teškoćama u razvoju uključujući u rad terapijskog psa. Slika 15. predstavlja djevojčicu s Down sindromom u igri s terapijskim psom.

Slika 15. Terapijski pas (<http://czrs.hr/programi/terapijski-pas/>, 30.5.2015.)

Kada govorimo o školovanju terapijskog psa, ono traje 8 mjeseci, a obuhvaća osnovne vježbe poslušnosti dok se trening definira prema potrebama svakog korisnika ovisno o teškoćama koje ima. Radni vijek terapijskog psa je 7 do 8 godina. Nakon procjene pas se umirovljuje prema procjeni stručnog tima.¹⁰

---

¹⁰ <http://czrs.hr/programi/terapijski-pas/>

8. O REHABILITACIJSKIM PSIMA

Rehabilitacijski pas je školovani pas koji svakodnevno pomaže svom korisniku. To može biti teško pokretna osoba ili osoba u invalidskim kolicima. On svom korisniku omogućava ostvarenje nezavisnijeg i kvalitetnijeg života.

Školovanje traje 8 mjeseci i obuhvaća vježbe poslušnosti, donošenje stvari, pritiskanje njuškom i šapom (npr. paljenje i gašenje svjetla), vježbe pozicioniranja u odnosu na invalidska kolica, povlačenje (npr. podizanje osobe iz ležećeg položaja), pomoć pri skidanju, povlačenje invalidskih kolica do korisnika te lajanje na komandu (privlačenje pozornosti, tj. alarmiranje). Zadnjih mjeseci školovanja rehabilitacijskog psa se usmjerava ciljano prema potrebama i mogućnostima budućeg korisnika. Radni vijek rehabilitacijskog psa je 7 do 8 godina nakon čega se pas prema procjeni stručnog tima umirovljuje.¹¹ Slika 16. prikazuje rehabilitacijskog psa koji otvara vrata osobi u invalidskim kolicima

Slika 16. Rehabilitacijski pas (<http://czrs.hr/programi/rehabilitacijski-pas/>, 30.5.2015.)

---

¹¹ <http://czrs.hr/programi/rehabilitacijski-pas/>

9. UTJECAJ NA RAZLIČITE ASPEKTE RAZVOJA

Brojna istraživanja pokazala su da terapijski i rehabilitacijski psi imaju pozitivan utjecaj na različite aspekte razvoja. Te aspekte možemo podijeliti na sljedeći način:

9.1 Utjecaj na fizički razvoj

Provođenjem ciljanih i specijaliziranih vježbi u terapijskim i rehabilitacijskim postupcima potiče se fizički razvoj kod osoba s teškoćama. Uključivanje terapijskog psa djeluje na poticanje mikromotorike i makromotorike tijela dok se kroz druženje s terapijskim psom izvode vježbe. Na taj način bacanje loptice ili manipuliranje predmetima koji su uz psa, puzanje, dizanje ili hodanje uz psa, vođenje i usmjeravanje psa i druge aktivnosti s psima postaju dio terapijskog i rehabilitacijskog procesa koji se odvija uz igru i zabavu, a klijenti su opušteni i motivirani što pridonosi bržem usvajanju određenih vještina. Djeluje se na različite aspekte fizičkog razvoja: razvijanje osjetnih modaliteta, zadovoljavanje potrebe za dodirrom, poboljšanje i razvoj fine i grube motorike, smanjenje napetosti mišića, ravnomjerno disanje, poboljšanje ravnoteže kod stajanja i hodanja, kontrola kretanja i dr.

9.2 Utjecaj na socijalni razvoj

Ljudi najčešće pokazuju interes za psa pomagača, neovisno o tome imaju li i sami psa. Pas koji ima određenu oznaku te time ima i pristup javnim prostorima i površinama zbog potrebe svog korisnika često privlači pozornost okoline. Vlasnici pasa znaju kako lako pas može postati univerzalna tema razgovora na ulici, na poslu itd. Dakle, prisutnost psa potiče komunikaciju. Kod korisnika koji imaju poteškoća u socijalnom funkcioniranju terapijski pas se može koristiti za pojačavanje i razvijanje komunikacijskih vještina, za smanjenje socijalne izolacije, za poticanje pozitivnog socijalnog ponašanja, zajedništva i ugone u društvu.

9.3 Utjecaj na emocionalno-psihološki razvoj

Osobe s teškoćama u razvoju često se bore sa svojim emocijama na poseban način zbog različitosti koja ih obilježava u odnosu na njihovu okolinu. Uključivanjem terapijskog psa,

klijenti se susreću sa živim bićem koje ih prihvaća bez obzira na tjelesno oštećenje, mentalnu retardaciju, teškoće u govoru ili neki drugi poremećaj. Najvažniji dio komunikacije sa psom su neverbalni segmenti komunikacije: poruke koje osoba šalje psu pokazivanjem svog emocionalnog stanja i zanimanjem za psa. Psi komuniciraju dodirom, pogledom, mahanjem repa, pomicanjem očiju, guranjem nosom i zvukovima. Kada klijent pokaže zanimanje za psa, voditelj psa/ terapeut će usmjeriti školovanog psa prema osobi na način na koji procjenjuje da je osobi potrebno. Druženjem klijenta i terapijskog psa tijekom terapije izaziva se osjećaj sigurnosti, bezuvjetnog prihvaćanja, nestaje strah od odbijanja i osuđivanja, potiču se prijateljstvo, suosjećanje i pozitivno raspoloženje, Također, potiču se povjerenje, ljubav i samopoštovanje, pruža se emocionalna potpora, smanjuju se anksioznost, depresija i naučena bespomoćnost.

9.4 Utjecaj na kognitivno-emocionalni razvoj i ponašanje

Podizanje raspoloženja i interesa za rad te osnaživanje procesa učenja i pamćenja ostvaruju se podizanjem nivoa motivacije. Ukoliko se između klijenta i psa ostvari kvalitetan i pozitivan odnos, interes za psa će rasti, a samim time i osjećaj brige za psa. Kada psa uključimo u terapijski proces pojačat će se empatija, klijent će učiti identificirati i razumijevati tuđe osjećaje i potrebe. Terapijski pas tada postaje katalizator za učenje i poučavanje, pomoć kod kratkoročnog i dugoročnog pamćenja, motivacijsko sredstvo za poboljšavanje i razvoj znanja o konceptima, čimbenik koji smanjuje dosadu, a povećava koncentraciju, raspon pozornosti i motivaciju. Isto tako, pas je dio spontanih reakcija koje potiču na smijeh i igru, odnosno pozitivne oblike ponašanja, čime se smanjuje agresivno ponašanje. Pas postaje sigurna luka u kojoj osoba postaje sigurnija u odnosu prema sebi i drugima.

9.5 Utjecaj na duhovni razvoj

Djeca i odrasli uočavaju određene aspekte koji su zajednički psima i ljudima, kao i brojne razlike koje nas obilježavaju. To se ne odnosi na religijski aspekt duhovnosti, već na osjećaj jedinstva sa životom i stvaranjem te o životnim potrebama gdje djeca i odrasli mogu ostvariti dublju povezanost s psom. (Katalenić, 2013.)

10. TERAPIJSKI I REHABILITACIJSKI PSI U HRVATSKOJ

1990. godine, kada je osnovana Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča i mobilitet, u Hrvatskoj je započelo provođenje programa dodjele pasa pomagača. Udruga je u to doba školovala isključivo pse vodiče i to je bila prekretnica jer se od tog trenutka počelo razmišljati o uključivanju životinja (posebno pasa) u živote osoba s invaliditetom. Provedba programa školovanja i dodjele terapijskih i rehabilitacijskih pasa započela je tijekom 2002. godine. To je bila ideja koju su mnogi smatrali revolucionarnom iako su takvi oblici školovanja pasa već postojali u drugim zemljama. Do tada se u Hrvatskoj razvio poprilično visok stupanj svijesti o mogućnosti uključivanja pasa pomagača u živote osoba s invaliditetom i to kroz ulogu pasa vodiča slijepih i slabovidnih osoba, no javnost nije imala razvijenu svijest o drugim oblicima rada pasa pomagača.

U Hrvatskoj se počeo razvijati specifičan pristup u radu s djecom s teškoćama u razvoju. „S obzirom na prirodu pasa, koja uključuje karakteristike privrženosti, tolerancije i želje za interakcijom, te uz vještine stečene procesom školovanja, utjecaj terapijskih pasa očituje se kroz poticanje na komunikaciju izazivanjem specifičnih i ciljanih ponašanja, pokreta u radnji koje se klasičnim terapijskim postupcima ponekad ne mogu izazvati.“ (Katalenić, 2013.:11) Da bi se programi provodili što kvalitetnije, potrebno je provoditi aktivnosti prema određenim standardima. U Hrvatskoj nemamo definirane nacionalne standarde za pružanje usluga korisnicima pasa pomagača, ali na tome se radi. Ipak, Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča i mobilitet kao članica mnogih međunarodnih organizacija u svom radu poštuje standarde tih organizacija te na taj način potvrđuje kvalitetu usluga koje pruža. Kao članica određenih međunarodnih organizacija i sudjelovanjem u radu radnih grupa, Udruga daje aktivan doprinos razvoju pokreta pasa pomagača u Europi, ali i svijetu.

Udruga redovito organizira radionice i predavanja u raznim institucijama kako bi se ideja uvođenja pasa pomagača prenijela što većem broju ljudi. Odnos i zainteresiranost specijaliziranih ustanova, kao i suradnja sa stalnim partnerima na programima i projektima olakšavaju nam provođenje edukativnih aktivnosti. (Katalenić, 2013.)

10.1 Centar za rehabilitaciju Silver

Centar za rehabilitaciju Silver nalazi se u Zagrebu, a osnivači Centra su Ministarstvo socijalne politike i mladih RH i grad Zagreb. To je ustanova socijalne skrbi jedinstvena u ovom dijelu Europe. Centar za rehabilitaciju osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju uključuje pse pomagače. Aktivnostima Centra obuhvaćane su osobe oštećenog vida, teško pokretne i osobe u invalidskim kolicima, djeca s teškoćama u razvoju te osobe s tjelesnim, mentalnim ili intelektualnim oštećenjima.

Centar pruža rehabilitacijski program, program tehnike bijelog štapa, program svakodnevnih vještina, program za korištenje psa vodiča, program za korištenje rehabilitacijskog psa, program terapijski pas. Uz to, centar provodi i program uzgoja, socijalizacije i školovanja pasa pomagača.

Na slici 17. možemo vidjeti zgradu i park Centra gdje postoji i usluga smještaja i boravka tijekom provođenja rehabilitacijskih programa. Prostor je prilagođen potrebama korisnika. Taktilno-mirisni park strukturom svojih staza i mirisnim biljem prilagođen je lakšem snalaženjem u prostoru osobama oštećenog vida, a izvedbom u jednoj razini omogućeno je kretanje osobama s teškoćama kretanja. Centar također može smjestiti četrdesetak pasa, a u sklopu Centra nalazi se i veterinarska služba.¹²

---

¹² <http://czrs.hr/centar-za-rehabilitaciju-silver/>

Slika 17. Zgrada i park Centra za rehabilitaciju Silver (<http://czrs.hr/centar-za-rehabilitaciju-silver/>, 3.6.2015.)

11. PODRUČJE ISTRAŽIVANJA

11.1 Priprema za sat razredne zajednice

Naslov teme: Pas – prijatelj i pomagač

Razred: drugi

Što želimo postići obradom središnje teme (odgojno – obrazovni ciljevi):

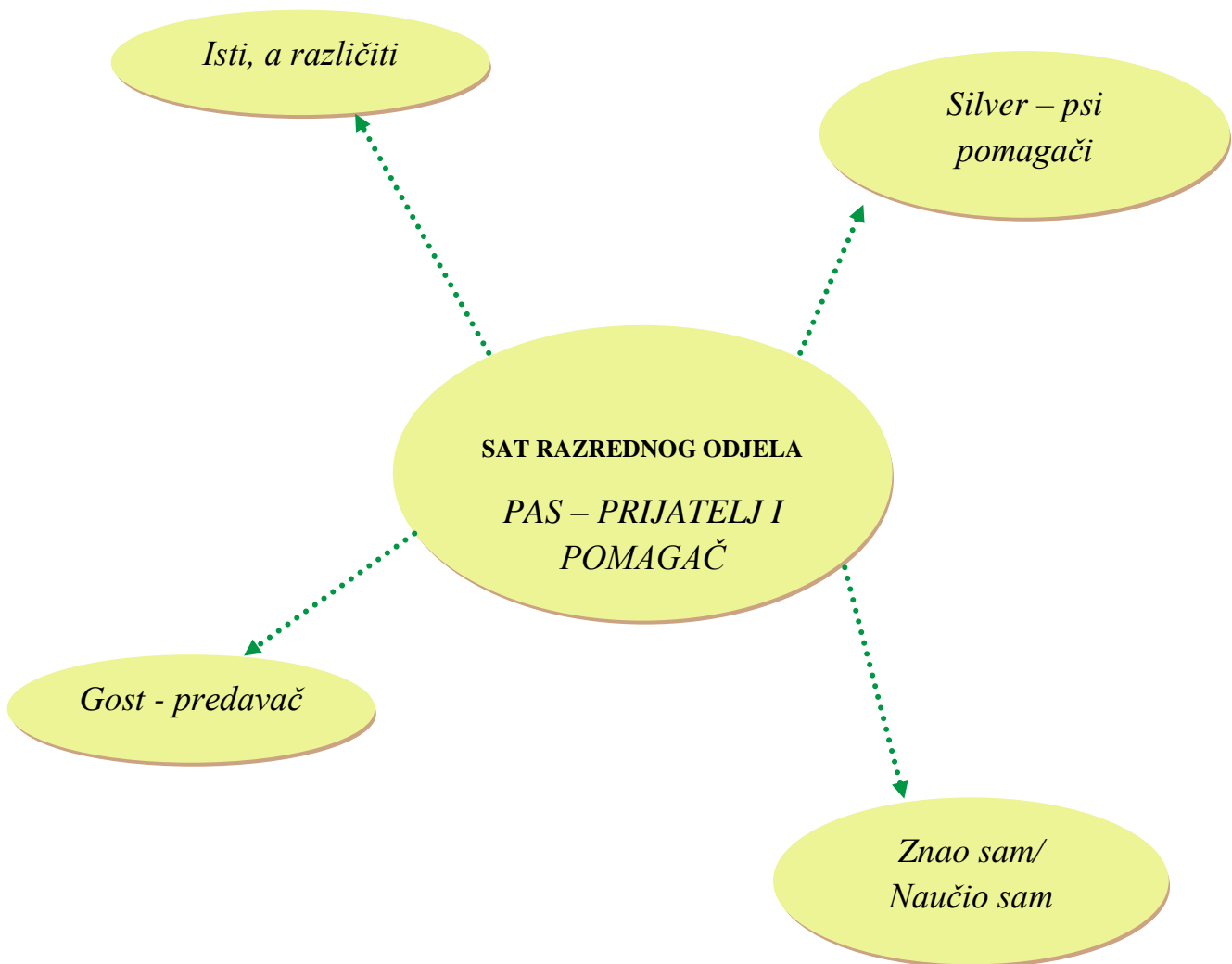
- a) Učenik treba usvojiti sljedeće činjenično znanje:**
- uvidjeti važnost psa pomagača
  - prepoznati i razlikovati psa pomagača od običnog psa
  - prepoznati i opisati različite uloge psa pomagača u životu čovjeka
- b) Učenik treba postići usvajanje i/ili automatizaciju sljedećih vještina:**
- kognitivne vještine: procesi povezivanja, opažanja, zaključivanja, pronalaženje bitnog, uspoređivanja
  - jezično – komunikacijske vještine: slušanje, opisivanje, pričanje, izražavanje, obogaćivanje vokabulara
  - motoričke vještine: koordinacija pokreta
- c) Učenik treba ostvariti sljedeće odgojne ciljeve:**
- uvažavati mišljenja drugih učenika
  - razvijati suradništvo
  - razvijati svijest o različitosti ljudi i njihovim potrebama
  - cijeniti druge ljude
  - razvijati sposobnost slušanja
  - razviti društvene komunikacijske vještine
- d) Učenik treba usvojiti sljedeće pojmove, uvide ili generalizacije:**
- psi pomagači

- terapijski pas
- rehabilitacijski pas

e) Učenik treba usvojiti sljedeće metakognitivno znanje:

- razvijati samoprocjenu

Tematska mreža (shematski prikaz plana)

AKTIVNOSTI:

1. AKTIVNOST

Isti, a različiti

Sjedim u krugu s učenicima i pokazujem im dvije fotografije. Obje fotografije prikazuju dijete i psa. Razlika je u tome što je jedan od ta dva psa pas pomagač (tj. rehabilitacijski pas). Učenici opisuju što vide na fotografijama.

Pomažem im pitanjima: Što mislite, kako se osjeća djevojčica na slici sa psom?, Što oni rade, Što na leđima ima crni pas? Zašto?, Čemu služe predmeti oko njega?

Fotografija 1.

Dijete i pas

Fotografija 2.

Dijete i rehabilitacijski pas

2. AKTIVNOST

Silver – psi pomagači

Učenicima puštam video: <https://www.youtube.com/watch?v=pruXFg-7QCI>.

Video prikazuje kratku reklamu za Centar za rehabilitaciju Silver. Nakon što su odgledali video razgovaramo o onome što su vidjeli.

Pitam učenike: Što ste vidjeli na videu?, Što rade djeca?, Što radi pas?, Mogu li djeca sama napraviti određene radnje, bez pomoći psa? Kako?, Jeste li se ikad susreli sa psom pomagačem?, Kako on pomaže svom vlasniku?, Kako ćemo na ulici prepoznati psa pomagača?, Smijemo li pristupiti psu pomagaču bez dopuštenja vlasnika? Zašto?

Dijelim učenicima papiriće na kojima pišu karakteristike terapijskog i rehabilitacijskog psa i raspravljamo o tim karakteristikama/ ulogama terapijskog i rehabilitacijskog psa. Učenicima objašnjavam ulogu psa pomagača u životu čovjeka te razliku između terapijskog i rehabilitacijskog psa. Naglašavam da uz terapijskog i rehabilitacijskog psa postoji i pas vodič koji je pas pomagač slijepim osobama.

KARAKTERISTIKE/ ULOGE TERAPIJSKOG I REHABILITACIJSKOG PSA:

- pomaže pri svakodnevnim zadacima
- pomaže pri kretanju
- dodaje predmete
- motivira za rad
- poboljšava motoriku
- potiče komunikaciju
- potiče pozitivno raspoloženje, prijateljstvo i ljubav
- potiče na smijeh i igru

3. AKTIVNOST

Gost - predavač

U razred dolazi osoba koja je korisnik psa pomagača. Priča učenicima o svojoj svakodnevici u kojoj mu pas pomaže. Pokazuje učenicima kako mu pas, npr. otvara vrata, pali svjetlo,

pomaže skinuti jaknu. Učenici postavljaju pitanja o onome što ih zanima, uče kako se ponašati u prisustvu psa pomagača, kako se brinuti za psa i imaju priliku družiti se/ igrati sa psom, smanjiti strah od životinja i slično.

4. AKTIVNOST

Znao sam/ Naučio sam

Učenici dobivaju papire na kojima je tablica *Znao sam/ Naučio sam*. Pišu što su znali o današnjoj temi te što su naučili na današnjem satu.

Izvori znanja:

- Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja
- GOO priručnik za nastavnike

Strategije praćenja i ocjenjivanja:

- papir s karakteristikama/ ulogama terapijskog i rehabilitacijskog psa
- tablica *Znao sam / Naučio sam*
- mapa za GOO

11.2 Obrazloženje aktivnosti

Isti, a različiti

Cilj ove aktivnosti je pomoći djeci da uvide razliku između psa pomagača i običnog psa. Učenici će to pokazati uočavanjem onoga što se događa na fotografijama. Shvatit će da pas na prvoj fotografiji uveseljava djevojčicu igrajući se s njom, a pas na drugoj fotografiji ne samo da uveseljava dječaka, već mu olakšava život. Uvidjet će da dječak na fotografiji ima određene poteškoće i ne može funkcionirati sam te da stvari oko njega nisu igračke, već važna pomagala za vježbu. Učenicima će postavljati pitanja, voditi ih do shvaćanja važnosti psa na fotografiji s dječakom te ih tako uvesti u temu današnjeg sata.

Silver – psi pomagači

Učenici gledaju video koji prikazuje Centar za rehabilitaciju Silver, njegove korisnike te ljude i pse koji rade u Centru. S učenicima razgovaram o onome što su vidjeli kako bi im podigla svijest o važnosti poštivanja različitosti, pomaganja i same uloge psa pomagača. Također, upoznajem ih s ulogama terapijskog i rehabilitacijskog psa. Cilj je da učenici što bolje zapamte u kojim sve aspektima ljudskog života pas može sudjelovati i pomoći svom korisniku.

Gost – predavač

Ova aktivnost u cilju ima pružanje mogućnosti djeci da iz prve ruke saznaju o iskustvima osobe koja svakodnevno boravi s psom pomagačem. Učenici tada mogu vidjeti kako pas pomaže toj osobi u obavljanju jednostavnih zadataka. Također, učenici mogu postaviti pitanja o svemu što ih zanima o životu sa psom pomagačem. Budući da učenici najbolje uče u iskustvenim situacijama, ova situacija će im pomoći da što bolje nauče kako se ponašati u društvu psa pomagača, ali i da se druže s njim ukoliko je to moguće. Učenici će uvidjeti koliko je pas važan za život svog korisnika, koliko pas toga može napraviti i koliko je vrijedan.

Znao sam/ Naučio sam

Cilj ove aktivnosti je napraviti evaluaciju te vidjeti kako se učenicima svidio današnji sat, koliko i što su naučili, te što ih još zanima o toj temi ili sličnim temama.

12. ZAKLJUČAK

Terapija i rehabilitacija sa životinjama predstavljaju novi način rada s osobama s teškoćama. Djeca i životinje po mnogo čemu su slični, a istraživanja su pokazala da je dijete bliže životinji od odraslog čovjeka. Dijete pomoću životinje počinje razlikovati svijet oko sebe, podiže samopouzdanje, osjećajnost, moralnost, ustrajnost i odgovornost te potiče komunikaciju i inteligenciju. Životinje kod djece smanjuju anksioznost, usamljenost, pobuđuju osjećaj za druge, a često baš životinje djeci postaju najbolji prijatelji.

Psi su dobri za ljude jer ne samo da nas tjeraju da se krećemo, nego utječu i na naše psihičko stanje. Zbog svoje stabilne i blage naravi, dobrih reakcija, sposobnosti učenja i poštivanja naredbi i drugih karakteristika, zlatni retriveri i labrador retriveri najbolje su vrste za obavljanje zadatka terapijskog i rehabilitacijskog psa. Brojna istraživanja su pokazala da terapijski i rehabilitacijski psi imaju pozitivan utjecaj na fizički, socijalni, emocionalno-psihološki, duhovni, kognitivno-emocionalni razvoj i ponašanje.

Terapijski psi potiču razvojne procese kod osoba s teškoćama u razvoju, pomažu pri različitim radnjama kao što su kretanje, dodavanje predmeta, pomažu u svakodnevnim zadacima i drugo, ovisno o individualnim potrebama djeteta. Rehabilitacijski pas svakodnevno pomaže svom korisniku te mu omogućava ostvarenje nezavisnijeg i kvalitetnijeg života.

U Hrvatskoj je 1990. godine osnovana Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča i mobilitet te je započelo provođenje programa dodjele pasa pomagača. Provedba programa školovanja i dodjele terapijskih i rehabilitacijskih pasa započela je tijekom 2002. godine. U Hrvatskoj još uvijek nema definiranih standarda za pružanje usluga korisnicima pasa pomagača, ali na tome se radi.

Priprema koja se nalazi u ovom diplomskom radu osmišljena je kako bi pomogla budućim i sadašnjim učiteljima upoznati svoje učenike s ulogom terapijskih i rehabilitacijskih pasa u životu čovjeka. Cilj pripreme je da učenici nauče u kojim sve aspektima ljudskog života pas može sudjelovati i pomoći čovjeku, te da iz iskustva jednog korisnika psa pomagača saznaju o životu s terapijskim ili rehabilitacijskim psom. Također, cilj je poticanje humanosti, ljubavi prema čovjeku i životinji te podizanje svijesti o potrebama osoba s poteškoćama.

13. LITERATURA:

1. Bolha, V. (2014.). *Psima s ljubavlju – odgoj i školovanje*. Rijeka. Dušević & Kršovnik d.o.o.
2. Chernak McElroy, S. (2002.). *Životinje kao učitelji i iscjelitelji*. Zagreb: V.B.Z. studio
3. Coates, M. (2012.). *Komuniciranje sa životinjama*. Zagreb: Planetopija
4. Collins, S. (2013.). *Moj pas – Priručnik*. Zagreb: Znanje
5. Elphick, J., Green, J., Taylor, B., Walker, R. (2001.). *Enciklopedija životinja*. Zagreb: ZNANJE d.d.
6. Fogle, B. (2004.). *Pas – Priručnik za vlasnike*. Zagreb: Profil
7. Fogle, B. (2005.). *Nova enciklopedija pasa*. Rijeka: Leo –commerce
8. Katalenić, L. (2013.). *Terapijski psi u Hrvatskoj*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske
9. Laća, J. (2002.). *Životinjski svijet u 1000 pitanja i odgovora*, Zagreb: MOSTA d.o.o.
10. Visković, N. (2009.). *Kulturna zoologija*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk
11. *Animal-assisted therapy: An exploration of its history, healing benefits, and how skilled Nursing facilities can set up programs*. Pribavljeno 26.5.2015., sa <http://www.annalsoflongtermcare.com/article/animal-assisted-therapy-exploration-its-history-healing-benefits-and-how-skilled-nursing>
12. *Centar za rehabilitaciju Silver*. Pribavljeno 3.6.2015., sa <http://czrs.hr/centar-za-rehabilitaciju-silver/>
13. *Dan pasa vodiča: psi pomagači, terapijski i rehabilitacijski psi*. Pribavljeno 23.5.2015., sa <http://www.suprazdravlje.hr/clanak/1067/44/dan-pasa-vodica-psi-pomagaci-terapijski-i-rehabilitacijski-psi>
14. *Dog saves baby from abusive babysitter*. Pribavljeno 22.5.2015., sa <http://dogtime.com/dog-saves-baby-from-abusive-babysitter.html>

15. *Najčešća pitanja*. Pribavljeno 26.5.2015., sa <http://czrs.hr/centar-za-rehabilitaciju-silver/pitanja-i-odgovori/>
16. *Psi u službi čovjeka*. Pribavljeno 23.5.2015., sa <http://www.royalcanin.com.hr/stene-i-odrasli-pas/pas/psi-u-sluzbi-covjeka/terapijski-psi-i-vodici-slijepih-osoba>
17. *Rehabilitacijski pas*. Pribavljeno 27.5.2015., sa <http://czrs.hr/programi/rehabilitacijski-pas/>
18. *Socijalizacija*. Pribavljeno 26.5.2015., sa <http://czrs.hr/programi/socijalizacija/>
19. *Terapija sa životinjama osoba sa invaliditetom*. Pribavljeno 23.5.2015., sa http://www.ilearn-project.eu/documents/bhs/TERAPIJA_SA_ZIVOTINJAMA.pdf
20. *Terapijski pas*. Pribavljeno 26.5.5015., sa <http://czrs.hr/programi/terapijski-pas/>